I sag 7/75

angående en anmodning, som i henhold til EØF-traktatens artikel 177 er indgivet til Domstolen af Tribunal du Travail de Nivelles for i sagen mellem

ÆGTEFÆLLERNE F., bosiddende i Belgien,

og

DEN BELGISKE STAT, repræsenteret af ministeren for social forsorg, Bruxelles,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 12 i Rådets forordning nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet (EFT-specialudgave 1968 (II), s. 467; org. ref. JO L 257 af 19. 10. 1968) og af bestemmelserne i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, (EFT-specialudgave 1971 (II), s. 366; org. ref. JO L 149 af 5. 7. 1971) for så vidt angår støtte til handicappede
afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten R. Lecourt, afdelingsformændene J. Mertens de Wilmars og Mackenzie Stuart, dommerne A. M. Donner, R. Monaco, P. Pescatore, H. Kutscher, M. Sørensen (refererende) og A. O'Keeffe,

generaladvokat: A. Trabucchi
justitssekretær: A. Van Houtte
følgende

DOM

Sagsfremstilling

Forelæggelseskendelsen og de i henhold til artikel 20 i statutten for EØF-Domstolen afgivne indlæg kan sammenfattes således:

I — De faktiske omstændigheder og skriftvekslingen

1. Ægtefællerne F., som er italienske statsborgere, har siden 1947 boet i Belgien, hvor hr. F. udøver en lønnet beskæftigelse. Deres søn Renzo, som er født i Belgien den 29. juli 1959, er handicappet fra fødslen, åbenbart ramt af 100 %'s invaliditet.

I august 1973 indgav ægtefællerne F. i deres søns navn en ansøgning til ministeriet for social forsorg om almindelig støtte til handicappede efter den belgiske lov af

27. juni 1969 om tildeling af støtte til handicappede (belgisk lovtidende af 15. juli 1969).

Denne lov hjemler belgiske statsborgere, som bor i Belgien, et krav på støtte, såfremt de er mindst 14 år, er ramt af en vedvarende uarbejdsdygtighed på mindst 30 % og ikke har midler, som overskrider visse grænser.

Ansøgningen blev afslået den 19. marts 1974 med den begrundelse, at den mindreårige, som afslaget var rettet til, ikke var belgisk statsborger og ikke »siden det fyldte 20. år havde boet i alt mindst 15 år på det belgiske område«. Det blev senere præciseret, at ansøgningen var blevet afslået i henhold til den midlertidige europæiske overenskomst af 11. december 1953 vedrørende social sikring med hensyn til alderdom, invaliditet og efterladte, i kraft af hvilken den belgiske lov under visse betingelser kan finde anvendelse på udlændinge.

Den 19. april 1974 anlagde ægtefællerne F. sag ved Tribunal du Travail de Nivelles (herefter benævnt arbejdsretten) om dette afslag.

I udtalelsen fra det offentliges repræsentant den 23. december 1974 rejste Auditeur du Travail, som fandt det ubestrideligt, at stævningen i henseende til den belgiske lov og den midlertidige europæsike overenskomst savnede fornødent grundlag, spørgsmålet om, hvorvidt den omstændighed, at ansøgerens fader er arbejdstager, kunne ændre dette forhold. Han henviste i denne forbindelse til Domstolens domme af 11. april 1973 (Michel S., sag 76/71, Sml. 1973, s. 457) og af 28. maj 1974 (Callemeyn, sag 187/73, Sml. 1974, s. 553) og foreslog arbejdsretten at indbringe 2 spørgsmål om fortolkning af forordningerne nr. 1612/68 og 1408/71 for Domstolen.

Arbejdsretten fandt, at den fortolkning, som den belgiske forvaltning havde givet den midlertidige europæiske overenskomst vedrørende den person, som skal opfylde bopælsbetingelserne, »i det mindste ved første øjekast synes at stride mod sund fornuft«, og den konkluderede, at de omhandlede betingelser skal opfyldes af forældrene og ikke af børnene. Arbejdsretten tilføjede dog: »Imidlertid kan denne løsning kun forrykke problemet, idet den ikke regulerer situationen ved visse alderstrin, 18 år (384 C.C.), 21 år (389 C.C.) og 25 år, ved hvilke alderstrin det i stigende grad er den handicappede selv, som bliver berettiget, og ikke den person, der har forsørgerpligt; det synes således klogt at følge Auditeurs udtalelse og rette henvendelse til Domstolen for at forelægge denne de to anførte spørgsmål med tilføjelse af et tredje, der genspejler den frygt, som kommer til udtryk i nærværende præmis.«

På grundlag af disse betragtninger besluttede arbejdsretten ved kendelse af 13. januar 1975 at udsætte sagen og i henhold til EØF-traktatens artikel 177 at forelægge Domstolen følgende spørgsmål:

1. Omfatter de foranstaltninger, der er omtalt i artikel 12 i forordning EØF nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet, de ydelser, som er hjemlet i den belgiske lov af 27. juni 1969, i det omfang disse omfatter arbejdstageres handicappede børn?
2. Falder den ordning om støtte til handicappede, som er reguleret ved den belgiske lov af 27. juni 1969, i det omfang den omfatter børn af arbejdstagere, ind under anvendelsesområdet for Rådets forordning EØF nr. 1408/71 af 14. 6. 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet?
3. Er det i tilfælde af bekræftende besvarelse således, at mindreårige, som har været berettigede, fordi deres forsørger har opfyldt betingelserne for ordningens anvendelse, forbliver berettigede på de forskellige trin på vejen ud af mindreårigheden uden derved personligt at måtte opfylde de bopælsbetingelser, som indtil da var gældende for deres forsørger?

2. Forelæggelseskendelsen er registreret på Domstolens justitskontor den 27. januar 1975.

Sagsøgerne i hovedsagen, repræsenteret af D. Rossini, direktør for Service Social »Patronato A.C.L.I.«. den belgiske stat, repræsenteret af ministeren for social forsorg, den italienske regering, repræsenteret af ambassadør A. Maresca som befuldmægtiget, bistået af I. M. Braguglia, vicekammeradvokat, og Kommissionen, repræsenteret af frk. Marie-José Jonczy, Kommissionens juridiske rådgiver, som befuldmægtiget, har indgivet skriftlige indlæg.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Skriftlige indlæg for Domstolen

1. Indlæg fra sagsøgerne i hovedsagen

Ifølge sagsøgerne skal tvistens løsning søges i forordning nr. 1408/71's saglige og personelle anvendelsesområde, da forordning nr. 1612/68 i henhold til Domstolens dom i den nævnte sag Michel S. ikke kan komme i betragtning.

De henviser til Domstolens dom i den nævnte sag Callemeyn, hvor Domstolen har løst problemet om forordning nr. 1408/71's saglige anvendelsesområde ved at kende følgende for ret: »De ydelser, der omhandles i artikel 4, stk. 1, litra b i forordning nr. 1408/71, omfatter dem, som hjemles i nationale bestemmelser om støtte til handicappede, for så vidt disse bestemmelser vedrører arbejdstagere i den betydning, der er angivet i nævnte forordnings artikel 1, litra a, og tillægger disse et retligt beskyttet krav på sådanne fordele.«

I den foreliggende sag drejer det sig derfor efter sagsøgernes mening om at afgøre, om et sådant krav kan udvides til en arbejdstagers familiemedlemmer. Idet de særlig henviser til forordningens artikel 2, stk. 1, som fastsætter den af forordningen omfattede personkreds og udtrykkeligt indbefatter en arbejdstagers familiemedlemmer heri, samt til dens artikel 3, stk. 1, som foreskriver ligebehandling mellem en medlemsstats egne statsborgere og statsborgere i en anden medlemsstat, anser de deres barn for at have krav på de ydelser til handicappede, som er hjemlet ved den belgiske lov, uanset dets nationalitet.

De mener, at en streng anvendelse af den belgiske lov fører til det urimelige resultat, at de børn af vandrende arbejdstagere, der lider af et fysisk eller psykisk handicap, som gør det umuligt for dem selv at opnå status som arbejdstagere, berøves eksistensminimum, indtil de fylder 35 år.

Et sådant resultat vil være i strid med EØF-traktatens artikel 48 og 117, hvis grundlæggende mål det er inden for Fællesskabet at afskaffe enhver i nationaliteten begrundet forskelsbehandling og, som det anføres i 5. betragtning til forordning nr. 1408/71, at fremme en forbedring af de vandrende arbejdstageres leve- og arbejdsvilkår. Selv om det er rigtigt, at støtteordningen for handicappede finansieres ved offentlige midler, må det ikke glemmes, at statens indtægter også hidrører fra de skatter, som de vandrende arbejdstagere betaler.

Sagsøgerne foreslår derfor Domstolen at give følgende svar på de stillede spørgsmål:

»De ydelser ved invaliditet, der omhandles i artikel 4, stk. 1, litra b i forordning nr. 1408/71, omfatter dem, der hjemles i nationale bestemmelser om støtte til handicappede, i det omfang de berettigede er arbejdstagere i forordningens forstand eller familiemedlemmer, som forsørges af eller bor hos arbejdstageren. Rettighederne erhverves af børn af arbejdstagere, som er statsborgere i en anden medlemsstat, uafhængigt af deres alder, på samme

betingelser som dem, der gælder for statens egne borgere.«

2. Indlæg fra den belgiske stat

Vedrørende *det første spørgsmål* gør den belgiske stat gældende, at en analyse af den foreliggende lovgivning med udgangspunkt i dens historiske udvikling viser, at de ydelser, der tildeles i medfør af loven af 27. juni 1969, ikke kan være omhandlet af artikel 12 i forordning nr. 1612/68. Siden loven af 1963 om resocialisering af handicappede findes de tidligere bestemmelser om handicappede elever og lærlinge, som tog sigte på opbygning eller forbedring af disses arbejdsevne, nemlig ikke mere i lovgivningen om støtte til handicappede. De ydelser, der tildeles i medfør af denne lovgivning, sigter især mod godtgørelse for en invaliditet eller følgerne af en sådan.

Vedrørende *det andet spørgsmål* er den belgiske stat af den opfattelse, at det især angår forordning nr. 1408/71's personkreds, og den gør gældende, at dette spørgsmål allerede er behandlet af Domstolen i forbindelse med den gamle forordning nr. 3 i sag 39/74 (Costa mod den belgiske stat, dom af 13. november 1974, Sml. 1974, s. 1251). Den anfører, at Domstolen i denne dom udtalte følgende om den belgiske lov af 27. juni 1969: »På grund af den vide definition af kredsen af berettigede har en sådan lovgivning i realiteten en dobbelt funktion, idet den dels sikrer handicappede, som helt falder uden for den sociale sikringsordning, en minimumsindtægt, og dels sikrer modtagere af sociale sikringsydelser, der er permanent uarbejdsdygtige, en supplerende indtægt« (præmis nr. 8). Domstolen konkluderede ved at kende følgende for ret: »En national lovgivning, der hjemler handicappede ret til støtte, må i forhold til den i forordning nr. 3 omhandlede personkreds anses for at vedrøre social tryghed i den betydning, der er forudsat i traktatens artikel 51 og de fællesskabsforordninger, der er udstedt til gennemførelse af denne bestemmelse«.

Efter at have henvist til bestemmelserne i forordning nr. 3, som fastlægger forordningens personkreds og begrebet »familiemedlemmer«, gør den belgiske stat gældende, at man med udgangspunkt i de grænser, som Domstolen har sat i sin tidligere praksis og især i Costadommen (præmis nr. 8), kun skal tage de ydelser, som falder ind under forordningens saglige anvendelsesområde, i betragtning ved bedømmelsen af personkredsens omfang, og at en arbejdstagers familiemedlemmer derfor kun kan være omhandlet af den pågældende lovgivning, for så vidt som der ved deres bopælslands lovgivning tillægges dem en ret som familiemedlemmer, der er afledt af arbejdstagerens ret.

Hvad angår personkredsen i forordning nr. 1408/71, som det her drejer sig om, gør den belgiske stat gældende, at kun de, der er arbejdstagere i henhold til artikel 1, litra a, og de, der er familiemedlemmer i henhold til artikel 1, litra f i forordningen, kan gøre krav på ligebehandling. Denne opfattelse bestyrkes af den omstændighed, at Domstolen i den nævnte Costa-doms konklusion kun behandler gennemførelsen af EØF-traktatens artikel 51 og de heraf afledte fællesskabsforordninger uden at omtale artikel 7, som sikrer ligebehandling inden for hele traktatens anvendelsesområde.

I artikel 1, litra f angives det nærmere, at udtrykket »familiemedlem« betyder »enhver person, der betegnes eller anerkendes som familiemedlem eller betegnes som hørende til husstanden i den lovgivning efter hvilken ydelserne udregnes ...« I de foreliggende tilfælde tillægges der ikke ved den belgiske lovgivning, som inden for de grænser, der er fastsat af Domstolen, antages at henhøre under forordningens saglige anvendelsesområde, noget krav på ydelser ved invaliditet, som er afledt af arbejdstagerens krav. Den særlige ret, der er tillagt personer, som kan gøre krav på støtte til handicappede, hidrører ikke fra deres status som arbejdstager eller familiemedlem. Familiemedlemmerne er hverken define-

ret eller anerkendt i den pågældende lovgivning.

Den belgiske stat foreslår derfor Domstolen at svare således på det andet spørgsmål:

»En arbejdstagers barn kan ikke være omfattet af forordning nr. 1408/71's personkreds, når den påberåbte nationale lovgivning kun falder ind under forordningens saglige anvendelsesområde, for så vidt som den har til formål at sikre de til invaliditetsydelser berettigede personer, som er ramt af en vedvarende uarbejdsdygtighed, en supplerende indkomst, eller for så vidt som der derved tillægges familiemedlemmerne en ret, der er afledt fra arbejdstageren. Da den belgiske lovgivning hjemler et personligt krav uden at henvise til status som arbejdstager eller familiemedlem, omhandler den ingen af de to nævnte tilfælde.«

Ifølge den belgiske stat kan *det tredje spørgsmål* ikke henhøre under Domstolens kompetence, da de betingelser, der kræves opfyldt, for at ydelserne kan tildeles, kun kan fastlægges nærmere i den nationale lovgivning og ikke i fællesskabsforordningerne, som skal sikre samordningen af medlemsstaternes sociale sikringsordninger uden at ændre deres indhold.

3. Indlæg fra den italienske regering

Vedrørende *det første spørgsmål* henviser den italienske regering til den omstændighed, at Domstolen har foretaget en vid fortolkning af artikel 12 i forordning nr. 1612/68 (domme af 3. juli 1974 i sag 9/74, Casagrande, Sml. 1974, s. 773, og af 29. januar 1975 i sag 68/74, Alaimo, Sml. 1975, s. 109). Hvis man følger tankegangen i denne gunstige kurs op, synes ordlyden og ånden i artikel 12 ikke at hindre, at Domstolen også lader denne bestemmelse omfatte en støtteordning for handicappede børn af arbejdstagere, eftersom denne ordning kan bidrage til at sikre de pågældendes faglige egnethed. Der bør således svares bekræftende på det første spørgsmål.

For den italienske regering rejser det objektive aspekt af *det andet spørgsmål* intet problem. Spørgsmålet vedrører forordning nr. 1408/71, og Domstolen har allerede i de nævnte domme Callemeyn og Costa udtalt, at en ordning som den her omhandlede henhører under forordningens anvendelsesområde.

Spørgsmålets personnelle aspekt er derimod af særlig vigtighed, fordi den belgiske ret udtrykkeligt henviser til støtte til handicappede børn af arbejdstagere. Regeringen finder, at der også under denne synsvinkel bør svares bekræftende på spørgsmålet, hvad enten man anser den nationale foranstaltning, som hjemler ydelsen, for en foranstaltning til fordel for forældrene, som forsørger et mindreårigt handicappet barn, eller man anser foranstaltningen for umiddelbart at være til fordel for sidstnævnte.

I det første tilfælde opstår der ingen problemer, da faderen til det handicappede barn er arbejdstager. Resultatet er imidlertid det samme i det andet tilfælde. Forordning nr. 1408/71 finder nemlig ifølge dens artikel 2 umiddelbar anvendelse på arbejdstageres »familiemedlemmer«, således som dette begreb er nærmere fastlagt i artikel 1, litra f. Arbejdstageres familiemedlemmer, som er anerkendt som sådanne i den nationale lovgivning, har derfor ifølge forordningens artikel 3 de samme »... rettigheder i henhold til en medlemsstats lovgivning som denne medlemsstats egne statsborgere ...«. Under disse omstændigheder er det på grund af det forbud, som er udtalt i EØF-traktatens artikel 7 og særlig i forordning nr. 1408/71's artikel 3, stk. 1, ikke muligt ved anvendelsen af forordningens artikel 2 at indføre forskelsbehandling til skade for børn af udenlandske arbejdstagere sammenlignet med børn af nationale arbejdstagere. Denne konklusion bekræftes af dommen i Costa-sagen, hvor Domstolen i præmis nr. 11 nævnte »den i forordning nr. 3 omhandlede person-

kreds«, idet den således lod forstå, at denne forordning finder umiddelbar anvendelse også på arbejdstagerens familie. Hvis det ikke var tilfældet, ville der foreligge en åbenbar forskelsbehandling mellem nationale arbejdstageres familiemedlemmer og familiemedlemmer af arbejdstagere, som er statsborgere i andre medlemsstater. I øvrigt ville en arbejdstager, som er statsborger i en medlemsstat, hvor støtte ydes til hans handicappede barn, aldrig etablere sig i en anden medlemsstat, hvor en sådan støtte af nationalitets- eller bopælsårsager ikke tillægges ham. I så fald ville det grundlæggende princip om arbejdskraftens fri bevægelighed inden for Fællesskabet stadig ikke være gennemført.

Det forekommer således nødvendigt, at Domstolen i sit svar fastslår, at forordning nr. 1408/71 også finder anvendelse på de omhandlede arbejdstageres familiemedlemmer som sådanne, dvs. som selvstændige retssubjekter, og ikke kun som indehavere af rettigheder, der følger af den forsikring, som arbejdstageren henhører under.

Såfremt Domstolen skulle svare benægtende på dette spørgsmål, må spørgsmålet efter den italienske opfattelse desuden behandles i relation til bestemmelserne i forordning nr. 1612/68, særlig artikel 7, stk. 2, da den belgiske ordning ubestrideligt falder inden for rammerne af de i denne artikel nævnte »sociale fordele«. Regeringen gør gældende, at man ikke kategorisk kan udelukke anvendeligheden af artikel 7, når det drejer sig om fordele, som ydes arbejdstagerens familiemedlemmer. Selv om Domstolen statuerede det modsatte i den nævnte Michel S.-dom, kan denne indstilling skyldes, at Domstolen i det foreliggende tilfælde havde antaget, at artikel 12 i forordning nr. 1612/68 fandt anvendelse.

Bestemmelserne til fordel for familiemedlemmer, det vil sige i forordningens artikel 10, 11 og 12, synes faktisk at overføre anvendelsen af et generelt princip til særlige tilfælde ud fra den betragtning, at det i virkeligheden er vanskeligt at sondre mellem de fordele, der ydes til fordel for arbejdstagere og dem, der kommer medlemmerne af deres familie til gode. Begge slags fordele begunstiger arbejdstagerens familie, betragtet som et hele, og den foreliggende sag viser i hvor høj grad en sondring på dette område er kunstig.

Det tredje spørgsmål angår ifølge den italienske regering den indledende udtalelse, som den belgiske ret afgav i præmisserne til sin forelæggelsesdom, og hvorefter bopælsbetingelsen skal bedømmes på grundlag af forældrenes forhold.

Set ud fra fællesskabsretten finder den italienske regering ikke, at der er noget til hinder for, at den handicappede, selv når han er blevet myndig, fortsætter med at oppebære støtten, såfremt han stadig forsørges af arbejdstageren, og såfremt et myndigt barn, der som følge af sin invaliditet forsørges, i den nationale lovgivning betragtes som »familiemedlem«.

4. Indlæg fra Kommissionen

Kommissionen henviser for det første til, at Domstolen må sørge for, at den af de forelagte anmodninger udskiller de præjudicielle spørgsmål om fortolkning af fællesskabsretten, da det hverken er Domstolens opgave at afgøre et konkret tilfælde eller at tage stilling til fortolkning af en medlemsstats nationale ret.

Kommissionen henviser dernæst til, at Domstolen i sin dom af 22. juni 1972 (Frilli, sag 1/72, Rec. 1972, s. 457) har fastslået, at ved bedømmelsen af, om en vis lovgivning er omfattet af fællesskabsbestemmelserne, kan forordning nr. 1612/68 kun »komme i betragtning, såfremt det er godtgjort, at det ikke drejer sig om en social sikringsydelse« i den betydning, det er forudsat i forordning nr. 3 og 1408/71. Af denne grund vil Kommissionen først besvare *det andet spørgsmål.*

Kommissionen henviser i første række til de to domme i de nævnte sager Callemeyn og Costa og især til præmisserne nr. 8 og 11 i Callemeyn-dommen samt til de to dommes konklusioner, hvoraf det efter Kommissionens mening fremgår, at selv om de nationale bestemmelser, i medfør af hvilke der ydes støtte til handicappede og tillægges disse et retligt beskyttet krav, er bestemmelser om ydelser ved invaliditet i henhold til forordning nr. 3 og 1408/71, for så vidt som de angår arbejdstagerne selv, tildeles der ved disse bestemmelser ydelser, som, hvad angår andre personer end arbejdstagerne selv, hører under et andet socialsikringsområde.

Kommissionen henviser dernæst til de artikler i forordning nr. 3 og 1408/71, som indeholder reglerne om forordningernes personkreds og definitioner af udtrykket »familiemedlem«, og den spørger, hvem der bedre end et barn af en arbejdstager i den lovgivning, efter hvilken familieydelserne udregnes, kan betegnes som hørende til familien. Den tilføjer, at man kunne indvende, at den støtte til handicappede, som hjemles ved den belgiske lov af 27. juni 1969, kun ydes fra det fyldte 14. år, hvilket er den normale aldersgrænse i den belgiske lovgivning for modtagelse af familieydelser. Hvad angår de stærkt invalide, fastsættes der imidlertid ingen aldersgrænse i den belgiske lovgivning for tildeling af familieydelser.

Kommissionen henviser i denne forbindelse til den definition af udtrykket »familieydelser«, som findes i artikel 1, litra u. Da den støtte til handicappede, som tilkommer umyndige mindreårige, ifølge den belgiske lov normalt udbetales til moderen, kan man efter Kommissionens opfattelse antage, at støtten til handicappede, for så vidt den vedrører børn af arbejdstagere, er kontantydelser, som er bestemt til at opveje familiebyrderne. Dette kan så meget mere antages, som udtrykket »ydelse« i forordning nr. 1408/71, artikel 1, litra t omfatter »samtlige dele af dem, der afholdes af offentlige midler, og samtlige forhøjelser i form af reguleringstillæg eller andre tillæg«.

Efter at have konstateret, at de vanskeligheder, som en anvendelse af de sociale beskyttelsesordninger i deres helhed medfører med henblik på fællesskabsbestemmelser — vanskeligheder, hvis eksistens er erkendt af Domstolen i dens domme Frilli og Callemeyn —, ikke kan påvirke pligten til at sikre beskyttelse af en vandrende arbejdstagers familiemedlemmer, når et familiemedlem allerede i kraft af sin forsørgers erhvervsmæssige beskæftigelse henhører under medlemsstatens sociale sikringsordning, foreslår Kommissionen følgende svar på det stillede spørgsmål:

»De i artikel 4, stk. 1, litra h i forordning nr. 1408/71 omhandlede ydelser omfatter dem, som hjemles i nationale bestemmelser om støtte til handicappede, for så vidt disse bestemmelser vedrører en arbejdstagers familiemedlemmer i nævnte forordnings forstand, og tillægger disse et retligt krav på sådanne fordele.«

Vedrørende *spørgsmålet om artikel 12 i forordning nr. 1612/68* gør Kommissionen gældende, at den pågældende belgiske ordning ikke kan være omfattet af denne artikels anvendelsesområde, da den vedrører »ydelse af støtte til handicappede« og ikke indeholder foranstaltninger, der gør det muligt for handicappede at opbygge eller forbedre deres arbejdsevne. Kommissionen tilføjer, at dette spørgsmål under alle omstændigheder bliver uden genstand, da de ydelser, som hjemles ved loven af 27. juni 1969, er sociale sikringsydelser.

Hvad angår *det tredje spørgsmål* er Kommissionen af den opfattelse, at det generelt drejer sig om, hvilken retsstilling den handicappede har, når han på grund af sin alder ikke mere kan anses for barn af en arbejdstager. Den foreslår følgende svar, idet den henviser til, at den belgiske lovgivning, når det drejer sig om stærkt invalide, ikke indeholder nogen aldersgrænse for tildeling af familieydelser: af familieydelser:

»Et barn af en arbejdstager, som på grund af sin forsørgers status som arbejdstager oppebærer støtte til handicappede, vedbliver uanset sin alder med at oppebære den nævnte støtte i henhold til den pågældende nationale lovgivning.«

I det offentlige retsmøde den 14. maj 1975 har den belgiske stat, repræsenteret af administrationssekretær i ministeriet for social forsorg, G. Perl, og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, repræsenteret af sin juridiske rådgiver, frk. Marie-José Jonczy, afgivet mundtlige indlæg.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 10. juni 1975.

Præmisser

1 Ved kendelse af 13. januar 1975, indgået til Domstolen den 27. samme måned, har arbejdsretten i Nivelles i medfør af EØF-traktatens artikel 177 stillet tre spørgsmål vedrørende fortolkningen af fællesskabsforordningerne om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet og om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, i relation til den belgiske lov af 27. juni 1969 om ydelse af støtte til handicappede;

2 det fremgår af forelæggelseskendelsen, at hovedsagen angår en ansøgning, som forældrene til et mindreårigt handicappet barn indgav i 1973 med henblik på at opnå ydelser efter den nævnte lov;

3 forældrene, som er italienske statsborgere, har siden 1947 boet i Belgien, hvor faderen regelmæssigt har været beskæftiget som arbejdstager, og hvor barnet blev født i 1959 og siden har boet;

4 det belgiske ministerium for social forsorg afslog ansøgningen med den begrundelse, at barnet, som ikke var belgisk statsborger, ikke opfyldte de bopælsbetingelser, som stilles i den midlertidige europæiske overenskomst af 11. december 1953, nemlig bopæl i Belgien i 15 år efter det fyldte 20. år;

5 arbejdsretten, for hvilken forældrene anfægtede ministeriets afgørelse, lagde til grund, at sagen var anlagt af forældrene med henblik på at opnå sociale fordele, som de personligt kunne gøre krav på som forældre, der har forsørgerpligt over for et handicappet mindreårigt barn, og som således tilkom dem umiddelbart;

6 arbejdsretten udtalte endvidere i sin kendelse, at bestemmelserne i den midlertidige europæiske overenskomst skulle fortolkes således, at de bopælsbetingelser, der stilles for at få støtte, skulle opfyldes af forældrene og ikke af barnet.

7 De to første spørgsmål drejer sig i det væsentlige om, hvorvidt den støtteordning, som er hjemlet ved den belgiske lov af 27. juni 1969, i det omfang den angår handicappede børn af arbejdstagere, falder ind under anvendelsesområdet for enten artikel 12 i forordning nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet eller forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet;

8 det tredje spørgsmål drejer sig om, hvorvidt det i tilfælde af bekræftende svar på et af de første spørgsmål, er således, at mindreårige, som har været berettigede, fordi deres forsørger har opfyldt betingelserne for anvendelse af den ved den belgiske lov indførte ordning, forbliver berettigede på de forskellige trin på vejen ud af mindreårigheden uden derved personligt at måtte opfylde de bopælsbetingelser, som indtil da var gældende for deres forsørger;

9 behandlingen af de stillede spørgsmål må indledes med en undersøgelse af fortolkningsproblemerne vedrørende forordning nr. 1408/71 inden for rammerne af traktatens artikel 2, 7 og 51, som udgør forordningens hjemmel.

10 Selv om Domstolen, når den træffer afgørelse i medfør af EØF-traktatens artikel 177, ikke er kompetent til at anvende fællesskabsreglerne på et konkret tilfælde og følgelig heller ikke til at bedømme en bestemmelse i national ret på grundlag af disse regler, kan den imidlertid forsyne den nationale domsmyndighed med fortolkningsmomenter vedrørende fællesskabsretten, som kan komme denne til nytte ved vurderingen af nævnte bestemmelses virkninger.

11 I sin dom af 13. november 1974 i sag 39/74 (Sml. 1974, s. 1251) kendte Domstolen for ret, at »en national lovgivning, der hjemler handicappede ret til støtte, ... i forhold til den i forordning nr. 3 omhandlede personkreds [må] anses for at vedrøre social tryghed i den betydning, der er forudsat i traktatens artikel 51 og de fællesskabsforordninger, der er udstedt til gennemførelse af denne bestemmelse«;

12 da forordning nr. 3 er erstattet af Rådets forordning nr. 1408/71, gælder samme fortolkning for bestemmelserne i sidstnævnte forordning, i det omfang de fastsætter dens saglige anvendelsesområde.

13 I henhold til femte betragtning i præamblen »indgår [bestemmelserne i forordning nr. 1408/71] som et led i den frie bevægelighed for arbejdstagere, der er statsborgere i medlemsstaterne, og skal således bidrage til en forbedring af arbejdstagernes levestandard og beskæftigelsesvilkår, reglerne skal sikre, at der inden for Fællesskabet gives samtlige statsborgere i medlemsstaterne ligebehandling efter de enkelte medlemsstaters lovgivning, og at arbejdstagerne og deres ydelsesberettigede pårørende opnår ret til sociale sikringsydelser, uanset deres arbejds- eller bopælssted«.

14 Hvad angår forordning nr. 1408/71's personkreds bestemmes det i artikel 2, stk. 1, at forordningen finder anvendelse »på arbejdstagere, som er eller har været omfattet af lovgivningen i en eller flere medlemsstater, og som er statsborgere i en af disse stater ... samt på deres familiemedlemmer og efterladte«;

15 i artikel 3, stk. 1, hvori det grundlæggende princip om ligebehandling fastslås, bestemmes det, at »personer der er bosat på en medlemsstats område, og som er omfattet af denne forordning, har de samme pligter og rettigheder i henhold til en medlemsstats lovgivning som denne medlemsstats egne statsborgere, medmindre andet følger af særlige bestemmelser i denne forordning«;

16 det følger af denne bestemmelse, sammenholdt med artikel 2, stk. 1, at inden for rammerne af forordningens saglige anvendelsesområde og i mangel af særlig modstående bestemmelse skal en arbejdstagers familiemedlemmer have de samme rettigheder i henhold til deres bopælsstats lovgivning som denne medlemsstats egne statsborgere;

17 hverken arbejdstageren selv eller hans familiemedlemmer må derfor med hensyn til at nyde rettigheder efter en national lovgivning, som hjemler støtte til handicappede, stilles ringere end bopælsstatens statsborgere, blot fordi de ikke har statsborgerskab i denne stat.

18 Det er, som arbejdsretten antager det i sin forelæggelseskendelse, uden for enhver tvivl, at begrebet en arbejdstagers familiemedlem omfatter et mindreårigt barn, der forsørges af forældrene;

19 hvad særligt angår det tilfælde, hvor et handicappet barn allerede som mindreårig opfyldte betingelserne for som medlem af en arbejdstagers familie at opnå støtte til handicappede, ophører ligebehandlingen i medfør af artikel 3 i forordning nr. 1408/71 ikke, når mindreårigheden slutter, såfremt barnet som følge af sit handicap er forhindret i selv at opnå status som arbejdstager i forordningens forstand;

20 i modsat fald ville en arbejdstager, som ønsker at sikre sit barn en varig ret til den støtte, som er nødvendiggjort af den handicappedes tilstand, være tilskyndet til ikke at blive i den medlemsstat, hvor han havde etableret sig og fundet beskæftigelse, hvilket ville stride mod det formål, som forfølges ved princippet om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet, blandt andet på grund af den ret, der i medfør af nævnte princip er anerkendt for en arbejdstager og medlemmerne af hans familie til på de betingelser, der er fastsat i Kommissionens forordning nr. 1251/70 af 29. juni 1970 (EFT-specialudgave 1970 (II), s. 348 org. ref. JO L 142 af 30. 6. 1970, s. 24), at blive boende på området for en medlemsstat, hvor arbejdstageren har haft beskæftigelse.

21 Da det er fastslået, at bestemmelserne i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes på den angivne måde, forekommer det ikke nødvendigt at undersøge, om et tilsvarende resultat kan udledes af bestemmelserne i Rådets forordning nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet.

Vedrørende sagsomkostningerne

22 De udgifter, der er afholdt af den belgiske stat, Den italienske Republiks regering og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har indgivet indlæg til Domstolen, kan ikke godtgøres;

23 da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser,

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt den af Tribunal du Travail de Nivelles ved kendelse af 13. januar 1975, for ret:

Bestemmelserne i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således:

a) De omfatter en ved lov fastsat national ordning, som hjemler et retligt beskyttet krav på støtte til handicappede.

b) Ved anvendelsen af en sådan ordning må et handicappet barn af en arbejdstager ikke stilles ringere end bopælsstatens statsborgere, blot fordi det ikke har statsborgerskab i denne stat.

c) I det tilfælde, hvor et handicappet barn allerede som mindreårigt opfyldte betingelserne for som medlem af en arbejdstagers familie at opnå støtte til handicappede, ophører ligebehandlingen ikke, når mindreårigheden slutter, såfremt barnet som følge af sit handicap er forhindret i selv at opnå status som arbejdstager i forordningens forstand.

Lecourt Mertens de Wilmars Mackenzie Stuart Donner Monaco

Pescatore Kutscher Sørensen O'Keeffe

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 17. juni 1975.

A. Van Houtte — Justitssekretær

R. Lecourt — Præsident